

طرح درس مفردات قرآن کریم

مقطع: کارشناسی ارشد   تعداد واحد: ۲   ساعت تدریس: ۳۲ ساعت   نوع واحد: نظری

هدف: مآخذ شناسی لغت زبان عربی و مفردات قرآن و بررسی و تحلیل پاره ای از واژگان مشکل قرآن.

نام استاد: دکتر محمود مکوند (استادیار دانشگاه خوارزمی)

رئوس مطالب:

الف) بررسی مهمترین فرهنگنامه‌های کهن عربی به ترتیب زمانی:

جلسه یکم: ۱- معرفی فرهنگنامه العین، تألیف خلیل بن احمد فراهیدی (۱۷۵ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب). ۲- معرفی فرهنگنامه جمهره اللغة، تألیف ابن درید (۳۲۱ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب).

جلسه دوم: ۱- معرفی فرهنگنامه تهذیب اللغة، تألیف ازهری (۳۷۰ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب). ۲- معرفی فرهنگنامه معجم مقاییس اللغة، تألیف ابن فارس (۳۹۰ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب).

جلسه سوم: ۱- معرفی فرهنگنامه الصحاح، تألیف ازهری (۳۹۳ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب). ۲- معرفی فرهنگنامه لسان العرب، تألیف ابن منظور (۷۱۷ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب).

ب) بررسی مهمترین فرهنگنامه‌های ویژه واژگان قرآنی:

جلسه چهارم: ۱- معرفی فرهنگنامه المفردات، تألیف راغب اصفهانی (۴۲۵ هـ.ق) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب). ۲- معرفی فرهنگنامه التحقيق، تألیف حسن مصطفوی (معاصر) و آشنایی با نحوه تنظیم واژگان در آن (با تأکید بر واژگان بور، سکینه، صلاه، محراب).

ج) بررسی فرهنگنامه‌های سامی:

جلسه پنجم: معرفی فرهنگنامه فرهنگ تطبیقی، تألیف محمدجواد مشکور (معاصر) و و بررسی تطبیقی واژگان عربی - قرآنی با واژگان سایر زبانهای سامی.

جلسه ششم: ۱- معرفی کتاب The Foreign Vocabulary of the Quran، تألیف آرتور جفری (معاصر) و بررسی تطبیقی واژگان قرآنی با واژگان سایر زبانهای سامی. ۲- معرفی کتاب A comparative lexical

study of Quranic Arabic، تألیف مارتین آر. زامیت (معاصر) و بررسی تطبیقی واژگان قرآنی با واژگان سایر زبانهای سامی.

جلسه هفتم: ۱- معرفی دانشنامه Encyclopedia of Islam با تمرکز بر برخی از مهمترین مدخل‌های مرتبط با مفردات قرآنی. ۲- معرفی دانشنامه Encyclopedia of the Quran با تمرکز بر برخی از مهمترین مدخل‌های مرتبط با مفردات قرآنی.

(د) آشنایی با برخی از مهمترین اصطلاحات و تعاریف در حوزه معناشناسی

جلسه هشتم: ۱- تعریف دانش معناشناسی و آشنایی با پیشینه آن ۲- بافت موقعیت (context)، و نقش آن در تعیین معنی واژگان قرآنی.

جلسه نهم: روابط معنایی در سطح واژگان و نقش آن در تعیین معنی واژگان قرآنی، مشتمل بر مباحثی مانند: ۱- واژگان هم‌نویسه (homographs) ۲- شمول معنایی (hyponymy) ۳- تقابل معنایی (semantic opposition) و جزآن.

جلسه دهم: ۱- روابط هم‌نشینی (syntagmatic) و جانشینی (paradigmatic) و کارکرد آن در تبیین معنی واژگان قرآنی. ۲- نظریه استعاره‌های مفهومی و کارکرد آن در تبیین معنی واژگان قرآنی.

(هـ) پیاده سازی مفاهیم و کار عملی

جلسه یازدهم: بررسی برخی از مهمترین مقالات و پژوهش‌ها در حوزه مفردات.
جلسه دوازدهم تا شانزدهم: ارائه کلاسی پژوهش‌های دانشجویان و بررسی آنها.